

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

КЪМР-ни ПАРЛАМЕНТИНДЕ

Акъылбалыкъ болмагъанланы къоруулауу жангы амаллары

КЪМР-ни Парламентини президиуму къулуу жыйылууну сикер Чеченоланы Амур бардырганды. Биринчиден, депутатла, конешин, Парламентини пленар жыйылууну 31-чи мартта бардыргыра оюулашканды.

Парламентини Урунуу, социальный айынуу эм саулукъ саклау жаны бла комитетини председатели Жанатайлы Салим «Угуповны содню оюу бла ачыгъанлагъа саналгъан акъылбалыкъ болмагъанланы социальный жаны бла къоруулауу къышакъ маддаларыны юсюнден закон проектини киргизгенди. Жанатай улу аныгъанлагъа керек, къыйын жашуу болупта тошкенге тутулуучу этюу жаны бла КЪМР-ни полимониторинг чекеринде республика бюджетини акъылбалыкъ болмагъанлагъа жакъсыз психологический эм юридический болушукъ берилдикди. Законда бу иш ючюн жууалы болушукъ къырал орман токташдырылды.

Парламентини Экономика политика, энчи илгик эм предпринимательство жаны бла комитетини председатели Ирина Марья депутатланы КЪМР-ни Правительствоу Парламентте ошарышенисы бла шагъарей этгенди. Анда ол «КЪМР-ни инвестиция эм айынуу жаны бла агентствосу» ачыкъ акционер обществону уставной капиталын

көбейтирге эмда «КЪМР-ни инвестиция эм айынуу жаны бла агентствосу» ОАО-ну къышакъ халда чыгарылгъан акцияларын КЪабарты-Малкъарны илгилени сатып алырга эркинлик беририн тилейди. Агентствосга къышакъ халда беритен ахча республиканы экономикасыны торло-торло сфераларында инвестиция проектени жашауда бардырууа къоратылкыды, ол санда промышленностьда, эл молкда, къурулушда.

Парламентариле «КЪМР-де къырал кулукъланы реестрини эмда КЪМР-де къырал граждан кулукъланы реестрини эмда РФ-ни закон проектени эмда РФ-ни субъектлерде законда чыгарыуу органына закон проектенин къыуаму да сюзгенди.

Президиуму членлери дагыда Май муниципальный району Билим беруу управленийыны тамата специалист Надежда Захарованы, Зольск муниципальный району Псынахда элчи ХАбазову атын жюрюткен орта школуну биологиядан устазы Мария Темболатованы, Терк муниципальный районода Терк шахарда 3-чо номерли орта школуну математикадан устазы Наталия Шуквананы КЪМР-ни Парламентини Сайлы грамотасы бла сауыгъарлык ошарышканды.

Жыйылууда башха вопралар да сюзелгенди.

КЪМР-ни Парламентини пресс-службасы.

Юбилей

«Адамгъа ахшылыкъ этсем, андан зауукълукъ табам»

КЪМР-ни Парламентини Урунуу, социальный политика эм саулукъ саклау жаны бла комитетини председатели Жанатайлы Салим бу кондеде кесини тутгъан конюн белгилегенди. Ол законна чыгарыуу органы экинчи, ючюнчю, тюрчюнчю да чакырыулары депутатна сарыланганды, республиканы социальный-экономика айынууа уллу къыйын салгындары.

Салим Алиевни социальный жумушла бла байламы комитете башчылыкъ этеди. Аны себепи айыруулаууа кимден да ол жууукълу. Кесини борун, жууаплыгынын да ол терен сезеди, адамланы жарыулары кимден да иги белги, аялгъа ошарыштуруулауу болушукъ ючюн, къулушакъ калганы ошарышанды.

Къыралланы Салимны эсепине къыламысанды. Ол Къабарты-Малкъар Республиканы Сайлы грамотасы, законна чыгарыуу органы Сайлы грамотасы бла, «Российни Парламентте» деген белги бла сауыгъаланганды. Бюпон ол бизни ушакъ нибегиледи.

Салим Алиевни, законна чыгарыуу органы сиз эртен бер ишейсиз. Ол кезинде конде депутат корпусу къала торленгенди, къала проблемагъа тобегенсиз? Шмигден эсигизде артында бек не зат къалганды?

Айхай да, депутат корпусу торленгенди къыламысанды. Алай ол аз-аздан, бир торло къауэзасы, хатакъа болууранды. Магъаналы ошарыууны, ишерибиз кеп эдиле, хар сарыиында да эзде къалыра болганды.

Парламентте депутатла жыйрылгъаны, мен бир айны партиа ишде ишлегеним, ол жынлы уа алгъа Четем район Советини, арда жер-жерли самоуправленийны депутатла, андан торгуу жынлы уа жер-жерли самоуправленийны башчысыны орунбасары болуп тургъаным да билдиримге озем. Ол заманда да мен социальный жумушла ючюн жууаплы болгандым. Ол а манга шендо да бек жарагъанай турды.

конла чыгарыуу органы ишинде жангы амаллашарла кепиле, ол санда ишени къуруу жаны бла да. Болсада республиканы халкы бла ишлеу, айыруучулауу бла тобиешууу бизни баш борчларыкъ болганды къалады.

Парламентте ишлегеним ишерибиз кеп эдиле, хар сарыиында да эзде къалыра болганды.

Парламентте депутатла жыйрылгъаны, мен бир айны партиа ишде ишлегеним, ол жынлы уа алгъа Четем район Советини, арда жер-жерли самоуправленийны депутатла, андан торгуу жынлы уа жер-герли самоуправленийны башчысыны орунбасары болуп тургъаным да билдиримге озем. Ол заманда да мен социальный жумушла ючюн жууаплы болгандым. Ол а манга шендо да бек жарагъанай турды.

«Юбилей» республиканы экономикасыны битеу бөлөмлери да хайрылы эм къыйметли ишерна тынгылы законна чыгарыуу. Мен оюм эткенди, Парламентини комитеттери ол борчларын бет жаркылы толтурады.

Республиканы адамларны жашулары илгилеринде себеплик этген магъаналы законна оюуо да бизден бек ол ахча халкыны алынуу уллу жууаплыкъны излеген магъаналы ишленден бирди. Аны толусезип, хар документни да жыйылууда бир нече керо ошарышты, арда адамлагъа хата жетдирге болушукъ жангычылк болмазча мадарла этебиз. Хар закон да бир неча окулуудан өтеди, Президентте жаланды мен андан сора жибериледи.

Айхай да, бюгонлюкде за

Съезд

Владимир ПУТИН: Бек уллу байлыкъ – жер – ышаннгылы фермер къолладады

Тамбов шахарда Россияни Эл (фермер) молклене бла эл молк кооперативни ассоциацияларыны съездлери бардырганды. Анда элде фермерланы эмда сауыгъада бюгоню айынуучу сиктары озюлгендиле, эл молк предпритияланы ишлери законна бла жалчытууу вопралары кертюлгенди.

Съезде къыралны агропромышленый комплексини мындан ары айынуучу эм Россияни фермерлерини бу борчуну тамамлауда магъаналарыны бла жууаплыкъларыны юсюнден РФ-ни Правительствоу Президенти, «Единая Россия» политика партианы башчысы Владимир Путин селештенди. Аны бу форумга келгенин тарых магъаналы иште санарга болушукъ. Мен дегенде Виктор Черномырдинни замандан берли ол фермерге бла бетден бетте, тобешен биринчи премьер-министрди.

Бек алгъа Владимир Путин фермер сообществогъа аш-азыкъ ресурсланы производствосун өдюрюкю уллу къыйын салгъанлары ючюн ырызгалыгъын билдиргенди. Россияни гитче аграрный бизнес къыралны болушукъуну башна жаратканын, эл молк производствосун юч-тюрт керге өдюрюкени белгилегенди. «Россияде фермерчилик экономикалы эм социальный жаны бла да къурулганды. Къыралны айынуучу энчи юлюш къышакъ, эли агысы юсюне салыууа, аны иги адет – төрелерин

саклаууа уллу къыйын салады, дегенди. Премьер-министрини селештиюну юсюнден кесини оюну айта. Къабарты-Малкъар къырал эл молк академияны «Бахтарский умет и аудит» факультетини деканы, экономика имулану кандидаты Сафарби Шихмачев бир къауам магъаналы шартла энчи эс бурганды. Быйыл гитче молклерге болушукъ мурат бла этилген мадарладан бирини Владимир Путин олтукучу багъасы тошгенин санагъанды. Аны хайырындан эл молк товар чыгарыуучулауу он миллиард сом аркъыгъады. Россияде фермерчилик кредитлени тын амал бла алыуду. Он-беш миллион сом кредитте беш коню ичинде алырга он барды.

Ахыры 2-чи беттеди.

Жыйылуу

Банк система айныды, сынау жыяды

КЪМР-ни Правительствоу Президетини биринчи орунбасары Адиб Абрегов Банк советини жыйылууну бардырганды. Анда сарыиында кредит учреждениеларыны бытыра ишлериин юсюнден барганды.

Адиб Абрегов жыйылууну башлай, республиканы банк системасы арт бир неча жылны ичинде куч ала барганын белгилегенди. «Быйылчы башында да банк активле битеуно регион продуктуну 57 процентин, капитал салымла 45,2 процентин, адамланы банка салгъан ахчалары да 18,5 процентин тутханды. Бусагъатда банка жушларыны къышакъларыны тийишчи даражада сарылайды, ахчаларына алада тутханагъа, кредиторлагъа да заран тошмезча операцияланы көбейте бардыла», дегенди ол.

Кредит учрежденияланы озган жыл ишлерины баш иторлары бла уа КЪМР-ни Миллет банкны таматасы Анатолий

Тхамоков шагъарей этгенди. Сөз ючюн, Моксану уллу банкларыны филиалларыны хайырындан алынган фойда, 2009 жыл бла тенгилегенденде, 4 керге өскенди. Банкны капиталларыны юсю бла 2010 жылда битеу да 130,7 миллиард сом өткенди. Миллет Банк Север-Кавказ округда биринчи болуп электрон технологияланы иште сингиргенди. Бусагъатда банканы араларында ахча, документлени торлортоуу бла айданла жуушуланы 98,8 процентин электрон формада тамамланганды.

Докладчы белгилегенча, бир жаңындан, Россияни Банкындан кредитле алып, регион кредит организацияла ишлерге къышакъ онла беруге, башха жаңындан, аны арткы ахчаларын аны депозитлерине салыуу энчи эс бургуланды. Бусагъатда 4 банк бла 2 филиал (Россельхозбанк бла Связьбанк) Россияни Банкындан кредитле алырга болушукълу. Кредит организацияла Россияни Банкындан кре-

дитге 325 миллион сом берилгенди. Алагъа дагыда залогта 1,1 миллиард сом өтдюролгенди.

Филиалланы къуруа эмда аланы ишлери келеридируу банк жуушуланы кейбертирге эмда илгеридиге онг берилгенди. Банканы активлери 42,2 миллиард сомды жеткенди эмда 42 проценте өскенди, аны ичинде КЪМР-ни Къызыл китабна тошгенин лени да саны өскенди. Бу табылгелер директорла хар кон сайын ишлегенини хайрыра баш жеткенди. Алайды да, 2010 жыл бла тенгилегенденде, быйыл айыулану саны 85 болганды (озган жылда 83), жура – 418 (413), къышакъ энчиле – 115 (105), жумурлак – 770 (720). Дагыда, жугъутурланы саны 200-ден 250-ге дерди өскенди, буулану – 459-ден 69-га дерди, ошарышканды. 53-ден 69-га, толконию 280-ден 334-ге, борсулак – 225-ден 245-ге эм къушланы саны 300-ден 310-га дерди көбейгенди.

Ахыры 2-чи беттеди.

Къыраллада – дунияда

«Единая Россия» – алда Озгъан ыйык конде къыралны 12 субъектинде законодательный органлага депутатланы айырула болганды. Алада «Единая Россия» деген политика партиа биринчи жерин алыгъанды: думалагъа ол көргозген кандидатла бирлерден эсе иги да кеп болганды, кандидатланы саны бла экинчи жерни Россия Федерацияны Коммунист партиасы билегенди.

Пенсияла эки керге көбейдикдиле

РФ-ни Правительствоу башчысы Владимир Путинни айтканына керге, быйыл пенсияла эки керге көбейтилдикдиле. «Абадан телю къыралны къоруулар эм айынуу ючюн, жаңы, къындан да аямганды. Алай эсе, абадан тобештен тийишчи жашуу этерге керекди. Быйылда бизни алагъа болушукъ онгубуз барды. Пенсияланы көбейттию юсюнден оюу да ол затла эсе алынып этилгенди», дегенди премьер.

Японияны къара конюлери Бир абынган минг сюрюкюр дегенлей болганды озган кондеде Япония – аны жагъасында, 10-баллыкъ система бла тергенде, 9 балл юкю болгъан жер тепгенди. Аны хатакъандан цунами боран къурагъанды, ол тензини къозгъарганды, 9-10-метрлик толкунна къыралны тенгиз жагаларында шахарланы бла энчили урганды, ойгандыла, болганын муру-уру этгенди.

Топкъула ол мингге бла саналгъан машинаны, башха техниканы, позделени оюкунда да, этип, тенгизге къуйганды. Ол санда 10-минг чаклы адамны да.

Тюнеке тенгиз жагъада 10 минг оюк тобылганды, сол топул турганла жою мингге бла саналады. Къыралны бек уллу атом электростанциясыны 4-чо блоку тын къубууу бузугъанды, болсада радиация мардадан кепла деп айтканди тойдикди. Кеп болса да, Россияде андан заран тошерик тойдикду – континентден ургъан жел аны океан жаңына этип кетеди. Куриль айры-

маклада бла Сахалинде да радиация фон мардадан кеп тойдикду.

Къоншуларыбызга – себеплик

Японияны правительствоу бу къыйын кезимде къыралга 220 миллиард доллар багъасы заран тошгенин билдиргенди эм дуния сообществодан болушукъ этигиз деп тилегенди. РФ-ни Президенти Дмитрий Медведев Къырал Советини къыралго кенгешин бардырганды, шендик къыйынлыкъта тошгенин конюшу кезимде хар не жаны бла да себеплик этилгенин айтканды.

Озгъан конде окъуна Россияден ары жукъа газ тапдырылы башланганды. «Японю коллегаларыгъыз бла келишип, шендик къыйынлыкъта тошгенин халкъта не зат бек керек болгандыларын тохташдырып, болушукъуну алай этигиз», деп бурорданы тын къыралла бла ишлени министри Сергей Лавровка къыралны башчысы.

Басмагъа ХУЧИНАЛЛАНЫ Амур хазыраганды.

САУГЪАЛАУ

Тийишлисича кергенди

Россия Федерацияны Президенти 2011 жылда 28-чи февралда чыгарганын 244-чи бла ТМАГАТСОЕВ Хажимель Гисовиче – бийик профессионал билим берген «М.Бербеков аты Къабарты-Малкъар къырал университет» къырал билим беруу учрежденины социальный-гуманитар институтуну профессорна – илму-педагог ишинде болургъан жетишмилери эмда уста специалгитени хайырын къыйын сагъа ючюн «Россия Федерацияны бийик билим берген школуну сайлы кулукълучу» деген аты атаргъа.

СЫЙ БЕРИУ

Орамгъа – Фрилланы Рамазанны атын

Хасанины ветеранларыны совети бла жаш телю организациясы 19-чу февралда заманыкъыланы ишлери суу болмай къыйын уллу тургъанды. Ючюнчю кереттик суу заргъанлыгъа берли ол проблема да кетерин генди. Фрилланы Рамазанны тирлиги бла аладе кир-кичкени кетериууу да тап халга келтирилгенди. Арт эки жылда хасани шахарны администрацияны башчысына писамо жибергенди.

Элде спортта да астам эс белгиледи. Жаш адамла орамлада бек айлангандан эсе, торню-торню жарна этгеле хайырлы болур даган ахсын бла алгъа «Аш-Ош» союзуну бош насакъ да, тамам болушукъ.

Сөз ючюн, къурулуш кеп жылланы созулуп тургъан Културла ой хайырланлыгъа берилгенди. Бусагъатта мында къурулгъан торлю-торлю кружокла, муны ошолку филиална 300-ден артыкъ эли сабий жюрюк, теневрге, жырлар, торлю-торлю музыкалы инструментлере саргъаргъа юрелгенди.

Кеп орамлада кир суула барыра илгилени сайланганды, асарыл сайланганды, бир къауамларна да ремонт этилгенди, чакырыла жыркъыламысанды.

Нарт-Ун черек жагъары оюлмазча белгилгенди.

Эли баш жаңында жагъанла кеп заманын адамлардан ажалмы елген Фрилланы Рамазанны атын ол жашагъан Курортный орамга, 16-чы номерли орта школга эмда аны башламычыгъа бла ачыла деп кереттик атырагъа деп келишкенди. Аны юсюнден билдирип, Нальчик шахарны администрацияны башчысына писамо жибергенди.

Анда ала Фриу уллу Хасанигъа башчылыкъ этген бек жылдан артыкъ заманды ичинде кеп зат иги жаңылар торленгенин белгилегенди. Аны бир кесиге санаскъ да, тамам болушукъ.

Алай колголе дагыда келтирилген болушукъ, аны ол ишлери ючюн хуркъатла этгендиле, аны ошолку оюмде ишлени атын өмюрюк этерге. Аны ол башламычыкъларнына шари административде репутатла да ултай демегенди. Озган байрам кон советини кезимде сессиясында ол вопралга керо буйрукъ къабыл этилгенди.

ХОЛАЛАНЫ Марзип.

Табийгъат

Кийиклени саны өскенди

КЪМР-ни къырал табийгъат закъонини директорлары озган жылда къурау жыйсауулаууа директорла биотехника ишлени тер-терек бардырганды турады. Къырал закъонини Къызыл китабна тошгенин лени да саны өскенди. Бу табылгелер директорла хар кон сайын ишлегенини хайрыра баш жеткенди. Алайды да, 2010 жыл бла тенгилегенденде, быйыл айыулану саны 85 болганды (озган жылда 83), жура – 418 (413), къышакъ энчиле – 115 (105), жумурлак – 770 (720). Дагыда, жугъутурланы саны 200-ден 250-ге дерди өскенди, буулану – 459-ден 69-га дерди, ошарышканды. 53-ден 69-га, толконию 280-ден 334-ге, борсулак – 225-ден 245-ге эм къушланы саны 300-ден 310-га дерди көбейгенди.

Сурен ХАМДХОВ КЪМР-ни Табийгъат байлыкъа эмда къудуретини саклау жаны бла министерствону пресс-службасы.

Ангылауу

«Къара къыртчыгъала» кимдиле?

Къабарты-Малкъарны следствие органына «халкыны дертин жетдирюучилени» «чёрные ястребы» деп аталгъан къауам деп аталгъан къауам, не этни айланганын ошарышканды. Аны ошолку «органа этерки иш харким да кесиб ююнуна алырга керек тойюндю. Ол – азгертгенди. ВУстов аны бла бирге «этген ишлерины ошарышканды, саууларын органагъа берип, содню оюуна бек саналгъа болушукъ» спертванелье закондан таймай караргъа керек болганды. Право нызамны саклауу.

«Къаруу болса, бюгон да газетде ишлерик эдим» 2 бет	Битеу жашууну иши 3 бет	Кадет 3 бет	Къартлыкъга – хурмет эм Къайгырылуукъ 4 бет
--	----------------------------	----------------	--

МАЛКЪАР ХАЛКЪНЫ КЫРАЛЫГЫ КЪАЙТАРЫЛГАН КЮННГЕ

Битеу жошауну иши

Танышыу

Мен хапарын айтыркъ бу адамын танышаны ёморю жарымы жуукшаганды. Гаузетде ишлеп башлаганды берги. Алтымышны жылдада жагы фильмени экранлагы чыгарындан алга жууриклестелени ресубликалы кинопрокатка терк-терк чакырууну эдиле. Кёргөзюлгөн затлыи юсонден шагърейлендир ючюн, ренешия халда материал басмалуучу эдик.

Айгай да, ол кебосюнде пропандад магъанын тутханды. Ма ол заманда шагърай болганды Сюзайланы Кылычны жаны Хадис бла. Андан берги шуехай, таты теглей къалганы. Хар тобешенибиз сайын эртден да, бир бирни кёрюрге юсөгөн къысха жууклаха, алай таныспап, хапар айтабыз

Аналары Азизаны иши у кёп да къыйн эди. Ол тант агасындан ингир къырагъысына дери ёзёнде болганды. Салкъын хаулу Кывазда жашагъан таулу тиштурууга башынгн буюктуру бир терек ауанысы болмагъан, Орта Азияны кон койдоргөн аулакларында мамукъ ёводюрю, планын толтурганын къыйналыгыны каторга ишден къыса башхалыгы жоъкъ эди. «Биз а, аны сабийлери, - дейди Хадис, - къырыншашыгъым Хакими, агечерини Жаухар бла Норсфатт пердесден сора ары барып, анабызга болушуп, аны ишини ауруугуну бир кесюгн кесибёрге алгъабыз».

«Фильмге къыраарга сюе эсегиз, Хадисни табыгыъ»

Ол жылдада сабийлени бек

Солдан оңиға: Елена Накова - культурада ишлегенени прокатчыи обкомуну председатели, Алексей Кушва - КПСС-ни обкомуну инструктору, Руслан Утоа - КъМР-ни Госкиносуну председатели эм Сюзайланы Хадис.

Киногъа жолну башлануу

Сюзайланы Кылычны ююрю кёчгюнчюлюкюден туугъан эллери Акъ-Сугъа 1957 жылда къырагъанды. Кыргыгъы шолгъа жуогенди Хадис мында орусча окутуларыи себепте эки класны аташарга барды - жетинчи. Дердесден сора тохтатмай эл клубха жуорюю болду ол. Анда ерге айланган тукум къурагъанды Сюзайланы Юсюн киномеханик эди. Энтта да тап тохтуду жаша. Кеси элинде кесюри ады, ботюнда къысха жууккъ жетген жаш, кино кёрюрге сюе, андан иги уа барды!

Энди анга улуу киногъа жол ачылгъанға неда кёп бармай ачыллыкъга ушады. Школчу жашны ингир сайын кеси бла бирге ишлей турурга чакыргы ады, ботюнда тохтотул эди Юсюно. Аны киногъа улуу сюекелиги, хунери да болгъанын ол биринчи кере кёргенлей окуна аныгъагъан эди.

Жылга терк озадыла. Хадис да шолкун бошайды. 1960 жылда Сюзайланы Юсюн къысха ишле кесюри ады, андан киногъа кысха дьла деп, жарысча тохой эди Юсюн кесини орунна тынгылы жашны хазырлагъанды. Хадис эли киномеханигини бурчун да анысыз тамалай, Ростовда кинотехникуму заочно бошаш, диплом къолуу да болды.

Ёсюу, кентерлиги

Республиканы кинофикациясында да эс буралды жаш специалистини усталыгъа, иш кёчгюнчюлюкюден туугъан эдиле деп, жарысча тохой эди Юсюн кесини орунна тынгылы жашны хазырлагъанды. Хадис эли киномеханигини бурчун да анысыз тамалай, Ростовда кинотехникуму заочно бошаш, диплом къолуу да болды.

Басырысы да эспериде къалгъан ол кон киномеханик Чеченланы Магомат бир же келген арбасы бла айтылгъан заманда келеди. Бу жол ол «Смелые люди» деген фильмин келтирген эди. Бариси да бек жаратып къырагъан кинона баш жигити тауушлык аты Буан бла Гурзо эди.

Алай, сунмай тургъанлай, сейирлик иш болду. Магомат агыны (аны ата да Буан эди) жуогени бошаш, аны туура тургъанлай, ачы къычырды, бир жанына чартлаг, алай дагыланы къоркутхан окуна эди.

Аны къатнаша чабышты жетгенлерди, кёлери кёргенге ийнамдыла: Буян есини къолун алай къалгъан эди, къаны биргьындан къуылгъанча, тегюле эди. Кыраны тохтапту ючюн, майкаларыни, кёлеклери жыртып бергенге да болду.

Кёзюну ачыгъанында да кочен дьла, кёчюропючю киноустановканы кон кылуу бла къурагъа жуорюшди. Болламады. Аламат киногъа къырааркъбыз деп, бюгонлюо саклагъына бла уа къалай болуу.

Кеси болламазлыгын билип, былай айтды: - Фильмге къыраарга сюе эсегиз, Хадисни табыгыъ. Бригаданы эспечисни Тёркелүл Осмон атына минип, къуулуп жетип, атасындан тилеп, Хадисни алып келеди. Ол ингирде алагы ол нек керек болгъанын айтып, киноустановканы жалаң да Хадис бурлакчыны дегенериде, андан аз да хапары болмагъан Кылыч жашыны бу хунерине бек сейир да, къууанган да этген эди.

кёп да игиленген эди. Алада уа Хадисни къыйнаы аз болмагъанды. Совайланы жаш билими, усталыгъын да ёсдюрюрге бир заманда да улуу кёплюкю этмедди, билигини тамамды деп, тынчайып къалмагъанды. Ишине аз да тасха тохюрмей, университетни филология факультетин да заочно бошашганды. Коллективде аны улуу намысы жуорюгенди.

КЪМАСР-ни Министрлерини Советине чакырып, аны республиканы Кинопрокат контролору директоруну заместителини къуллугунна тийишши кёргенлери да бошаш тохой эди. Сөгиз айдан сора болгъан хоракатны директору болды. Анда ишине агысы юсюне салып, контролары Север Кавказда бек игиледи бир болуп ючюн, ол билимин, усталыгъын да аймай, ботюнда да къыты къармашды. Районланы, шахарланы кинофильмге башламчыны кючюлейди, кинофоруму суратлау, документли фильмерини санын 9 миңден 19 миңгеге дери жетдиреди.

Къыйынына - тийишши багъа

Созай улуу башчылык этген кинопркратны аты бу регионда угайы, Россейде окуна махтану бла айтылды. Аны коллективте, ол башчылык этген кезиню ринде Россей дараждада социалетти эришуде 27 кере хорлагъанды. 1986 жылда уа СССР-ни Госкиносуну оному бла Къалмакъкинопрокат ВДНЖ-ны Сыйлы китабына жазылганды. Хадис Кылыччыне «СССР-ни Киномагратификацияны отличниги», «Россейни сыйлы киномагратификация» деген махтаулу атла берилгенди.

Ол СССР-ни эм РСФСР-ни Госкиноларыны Сыйлы грамоталары, майдала бла да сауыгъанганды. Республиканы кинофикацияны башчылыгына бирге къошуп, «Къалмакъкино-видеообьектинде» къурауларларындан сора анда да Сюзайланы Хадис 20 жылга жууккъ заманыи ишлегенди.

Бу асыл адам сойген ишинде айырлганыны жалаңда тёрт жыл чакырып болуу эди. Анга битеу да къырк апты жылын бергенди. Эллипери аны Акъ-Суну ветеран организациясына таматагъа айыргъандыла. Пенсиячыла уа 1460 адам бошудыла. Ала къууанчары, жарысулары болса да, анга келгенде кенгешлери болуушты табаргъа. Созай улууну бу ишинде уа аны болушукчулары да кёпюле.

Хадис бла Черкесланы Дидини къызы Аминат бирге жашагъаны быыйт декабрь айда элли жыл болгъанын юзювюнде белгилеркидиле. Ол кезинючю ишден ариу да, иги да жашагъандыла. Айтыр, эсгерир, къууаныр затлары да кёпюле.

Бек аламаты уа - эки жашлары бла эки къызлары ала сойгенде кенгешлери болуушты Париса - врач-гинекологду, эрдеди, эки шакчылары болуушты. Омар эл миюк академияны бошаш, агроном билим алгъаныны, тахсит болуп адамганын жюрюште да биледи. Арен юсюнде, предприниматель иш бла кюрешеди, кийорки бла Нальчикде жашайды. Зайнарча да экономист билими барды, академияны бошашганды. Интернетта бухгалтер болуп ишлейди.

Сабийлери ючюн Хадисни, Аминатыны да жоракатны тынды. Ала иги ишлери, арун къылыклары бла къууангъырыплай турдыла. Ол тохойлююмдө атагъа, анагъа, битеу ююрге да насип.

АЛПАКЛАНЫ Владимир.

Хадисбулах бла мен къошуну да жашауну эдик. Орамда ойнай тургъанбызлай. Баблина кырагъа болгъа карфакъсыны, дестерлерибизни, миля орунчу къыла бла шакъы къаламада да салып, дерлеге жуорюйбю. Жарым жылдан окургъа, жазаргъа да кой-

не болуп эдиле... Энди Хадисбулах бла мен тёрнчюкю класдабыз. Бир кон бизни эл-кюрюкю болушты. Тикерге алылгъа дьла деген хапарны эшитип, густулик бардыкъ. Кызыл жаулакъа юлейши башадыла. Бизге къычан жетеди деп, ашыгып сакълыбиз. Алай манагъа да, анга да бермедик. «Жокъду, тауругъандалы» - деп къошуду. Кёп жыл озгандан сора бирден эдим бизе густулик не бермегенлери. Манагъ - аны къа-

лими бла. Кыркъ экинчи жылда немес-фашист аскерге Кызарты-Малкъарыны ачине жетгенлерини кюрюкю болушты. Тикерге алылгъа дьла деген хапарны эшитип, густулик бизи элге кирди, алай эки айдан кёп турмадыла. Немешилле кетгенден сора билим тагъадыла. Дуниа ашша туурылган милию жуагъанды анасы юсюне салы башадыла. Билмей эди амыкка эллипери кёп бармай немешилени оюналары бла жашагъан эки айдан сюе къайда улуу паллаха тохюркиренин. Кё-норродан алгъа жазгъан дау бла элден бир нечыккы адамын тутдула, ол санда 18-жылды Хадисбулахны да.

Тутула сорючюден къайтангъан сора Нальчикде тохюрим анга. Сабий жылларыбыз сюе тохюрюк. Жетинчи класны Магада тауусу, арта кырулуш техникумуна да бошашганын юсюнден тегини халларына сейир эттик тагъадыла. «Дуниа ашша адамлауу кюрю тохойдо» деген къылай тюз айткъанды. Мында аны окургъа къоймагъандыла, тутмакъда уа ол ишленген бирганы таматасы, орусу киши, ишданы билим алырча жанын жеткен эди, пагерин башчыларындан тилеп, окургъа салганды.

Ушагыбызны кезуиюнде мен анагъа «кадет» деп нек айханларын сормай болмадым анга. Тукъуриге кюрюкени кеп затты билгире заманы жетген, жашаунда кеп затты кирген Хадисбулах айтды: «Атаны аты патча аскерде кадетский корпусда къуллукъ этгенди. Революциядан сора къызыл жанын жанаңы этгенди, 1918 жылда ах гвардиячыла милишан салып ётюрелюнде...»

Республиканы ара шахарында кеп жашуа юлейни къурулушларыны пробаи АБай улуу болгъанды. Нальчикде санаторийи да ол ишлеттени. Аны «КЪМАСР-ни сыйлы къурулушчу» деген аты кёрюстозенди. Былайда да тукъу-му анга жуалукъ эттенди. Тукъу-му десеъ да, къуллукъа ишленген бир айдан кеп затты кеп эди Хадисбулах бюгюн да сауду, Нальчикде жашайды. Узакъ ёморюлю болуш!

КЪЫЛАЙЛАНЫ Алий.

Отлуур тургъана: Хадис бла юй бичеси Аминат, сюеюлеге солдан оңиға: къызлары Зайнар, жашлары Омар, тамата къызлары Париса.

бир бирге.

Къызланы угъай, эр кишилени кёлери бла къырагъанда окуду. Олай эди, ойдюмлюо жаш эди ол. Бюгонлюо деп да биргесинеди аны чырайлыгы. Жалаңда жыйкыр, къаты чачыны агаргъаны болмаса.

Айгай да, айтбалыкъгъа башча къырагъа да болушукду. Кёлери, бети, чачы асыу эсюле, къылыгы, кесин жюрюттеги онал эсюле, кеси да адепис эсюе, аллайгъа асыл адам дегер къыйнады. Хадисде уа адамлыкъ да, адепликде да биргедиле, бир кери жери болмай.

Сабийликсиз сабийле

Кёчгюнчюлюк. Зор бла туугъан жерлеринден къыстау. Кылычны ююрю да сынар ючюн къыламгъанды ол заруаулыкъыны. Юй бичеси - Огузгъа Жалаңда жашагъан Бёзюланы Алийни къызы Азизаны, сабийлери Жаухарны бла Норсфаттын, тёрт жылы болгъан Борис а мында ёлген эди, Хадисни бла Хакими Акъ-Суудан алып кетип, Кыргъыстанны Жалаң-Абад областаны Ленин районуну Сакъалды деген элине атыгъан эдиле. Анда туугъан Фаризатчыгъа а къыганакълай ёлгенди. Ол жылда, кеп таулу ююроледе, гитче Хадисчи сабийлиги сыйрылгандындан бири эди.

«Жарлыны бузую ётюдюк этеди», - дегенде, аны буюнчуку-консгъа тошеди. Орамда тегерни бла топ къууп, фуфбол ойгъаны орунна тегеркине мукъун этдирген исини кониеде, абданлагъа къошулуп, аякъларын, къолларын шинжилеге талапты, мамукъ жыйгъанды.

Алакъсыз аман жоъкъ эди. Андан, жалаңгандан ёпюрге сюе-сюе эсег, сабийлигини унутуп, башында мадар этъ Алай заман эди. Жалаңду агы жылчыгы болгъан жашчык бери тобешлей, шолгъа барып башлагъаныны окуна, аны ангайлы эди. Алай бу затны санаргъа нек тохшенин а ныгъамды эди.

«Балквар уста» Хадисни атасы Кылыч Сакъалды элде Рамханж атты колхозну темирчиси болгъанды. Анга къыргызлыла уста ачы, бирлери уа милеттин да айтып, балквар уста дегендиле. Ол этмеден зат жоъкъ эди. Артыкъ да жор сорген, тирледи. Экиюр туулакъа аны болушукчу бек кезиледе аны болушукчу бек кезиледе болгъанды. Трактору неда комбайныны гитче, алай керекли деталларындан бири сынсана, анга чакъышандыла. Алай эм улуу чыспаны уа ол эллиленде алгъанды. Хар къыргызлы айыр ат тутханды. Экиюр туулакъа да болгъандыла. Алагъа налланы, аныча, киши да салмагъанды. Андан эди Созай улууну улуу намысы-сайы, даражаны жуорюгенди.

Адамланы къыраарлары Кадет

рендик. Ол жылдада латин алфавити жуорю эди дегу койледи. Алай эди.

Бир биргеге бара-келе, чыгъырыкъ кыраар ойнай, алай озубарыб дердесден бок заманыбызны. Алмады деген жерге зыгагъа кеп кере баргъанын Хадисбулах тутуу эди терек багъасында.

Аны чиммакъ, къып-къызыл алмаларындан, сат-сары кертмелеринден тамтагъан адам къалган болмаз эди тийреде. Анасы Быца тюрлопторю кыраарланы жыйып, къыргызкыстаула тагъап туруучу эсимдеди. Аладан дарман этип кёлге жаргъанды. Аны себепли къошунлары ару кёргендиле бу ююрюно.

Алай алагы онг кеп бла къырау-жорю эди дегу койледи. Алайгъа аны бир жанга хатын жетмедиги, арбазына киргенге бал ашмай жибергенди. Эллипери бары да биле эдиле аны чомартлыгъы, адегиллигини, хапалыгъыны биле алырча.

Мен а аны бла шуехулуугу бир заманда да юзюмгенди. Алыкъа жашаудан хаза аныгъалам болмагъанлыкъына, алагъа зорлыкъ этлигини сабий жорюм бла сезе эдим. Алай, жылга эсюе, 1941 жыл жетди. Мен тогушуну класка жуорюем, тенгим а къалды тёрт клас бил-

тунуму Агайдан болгъанын ючюн. «Кадет» болуп ат энди атасындан жашына кёчю. Тийреде сабийле анга «кадет» деген болмаса, аны айтмайдыла. Аны тюрре къургу да болушты. Жангъа жаныгъа тюрюкюрю басынмай, къурум болуп чабардыла юсюне. Кеп конлени юйге кёзо-къыш къыраарып келди. Алай ол да юкюшюн алмай къыйлайды. Улуу, гитче да эди АБайгагъа «кадетлени ююрюно» дейдиле.

Хадисбулах окугъан иги эди ады бла, каникуллары кезуиюнде игорю лагерге жибердиле. Алай ол андан ючюден кеп турмады. Комсомолу рюкюн комитетини секретари Залимхан шолкунла къалай олу-галарына къырагъа келгендиз, аны кёрюп (Абайлары бла къошунда жашай эди), вомайтыды: «Бу кезуи ады бери нек келтиргенди, бюгюн окуна ююне ашыр», - деди. Жатар жеригин да кёрюп, жыл-жыллы кетип жашыкъ. Аны бла къыла уа. «Кадети» шолдон да къыстадыла. Артын этмедиле окугъа, билим алырча.

Мен а аны бла шуехулуугу бир заманда да юзюмгенди. Алыкъа жашаудан хаза аныгъалам болмагъанлыкъына, алагъа зорлыкъ этлигини сабий жорюм бла сезе эдим. Алай, жылга эсюе, 1941 жыл жетди. Мен тогушуну класка жуорюем, тенгим а къалды тёрт клас бил-

Проект Къыраа кюнннге къадырлыкъ ахчала

Къырааны башчысы Дмитрий Медведев Къырал Дуланы къырамынжарушгъа къыжукъ керекли тохюркюле тагъап туруучу эсимдеди. Андан дарман этип кёлге жаргъанды. Аны себепли къошунлары ару кёргендиле бу ююрюно.

Къырааны башчысы Дмитрий Медведев Къырал Дуланы къырамынжарушгъа къыжукъ керекли тохюркюле тагъап туруучу эсимдеди. Андан дарман этип кёлге жаргъанды. Аны себепли къошунлары ару кёргендиле бу ююрюно.

Къырааны башчысы Дмитрий Медведев Къырал Дуланы къырамынжарушгъа къыжукъ керекли тохюркюле тагъап туруучу эсимдеди. Андан дарман этип кёлге жаргъанды. Аны себепли къошунлары ару кёргендиле бу ююрюно.

Къырааны башчысы Дмитрий Медведев Къырал Дуланы къырамынжарушгъа къыжукъ керекли тохюркюле тагъап туруучу эсимдеди. Андан дарман этип кёлге жаргъанды. Аны себепли къошунлары ару кёргендиле бу ююрюно.

Къырааны башчысы Дмитрий Медведев Къырал Дуланы къырамынжарушгъа къыжукъ керекли тохюркюле тагъап туруучу эсимдеди. Андан дарман этип кёлге жаргъанды. Аны себепли къошунлары ару кёргендиле бу ююрюно.

Къырааны башчысы Дмитрий Медведев Къырал Дуланы къырамынжарушгъа къыжукъ керекли тохюркюле тагъап туруучу эсимдеди. Андан дарман этип кёлге жаргъанды. Аны себепли къошунлары ару кёргендиле бу ююрюно.

Къырааны башчысы Дмитрий Медведев Къырал Дуланы къырамынжарушгъа къыжукъ керекли тохюркюле тагъап туруучу эсимдеди. Андан дарман этип кёлге жаргъанды. Аны себепли къошунлары ару кёргендиле бу ююрюно.

зукъулагъа къажукъ юреште онг берип, ол хайлары бюрюча этерге кереди.

Олденге кеп къырамынжарушгъа да правону хайырлануу практикасын да торлендирмей жараркъы тохойдо. Владимир Гудзынин окума кере, бу жалаңда жуорю кезуи кеп иш эттилгенди.

Сөтпёпай палатаны председатели Сергей Степанов улутчалыкъ кёчючю салынгъан тазирде да бюдкетге иги къошумулукъ болушуккъа дегу айткъанды аркъадала. Битеу алып айткъан да, законопроект аллай торлеуни кийриуню ол тоузге са-нагъанды.

«Не десеъ да тутмакъла, колони алдыгъа деп айткъанды бюр-аркъадала. Битеу алып айткъан да, законопроект аллай торлеуни кийриуню ол тоузге са-нагъанды.

«Не десеъ да тутмакъла, колони алдыгъа деп айткъанды бюр-аркъадала. Битеу алып айткъан да, законопроект аллай торлеуни кийриуню ол тоузге са-нагъанды.

«Не десеъ да тутмакъла, колони алдыгъа деп айткъанды бюр-аркъадала. Битеу алып айткъан да, законопроект аллай торлеуни кийриуню ол тоузге са-нагъанды.

«Не десеъ да тутмакъла, колони алдыгъа деп айткъанды бюр-аркъадала. Битеу алып айткъан да, законопроект аллай торлеуни кийриуню ол тоузге са-нагъанды.

«Не десеъ да тутмакъла, колони алдыгъа деп айткъанды бюр-аркъадала. Битеу алып айткъан да, законопроект аллай торлеуни кийриуню ол тоузге са-нагъанды.

«Не десеъ да тутмакъла, колони алдыгъа деп айткъанды бюр-аркъадала. Битеу алып айткъан да, законопроект аллай торлеуни кийриуню ол тоузге са-нагъанды.

«Российская газета».

Социальный жалчытыу

Элбурс районда адамла- ны социальный жумуш- ларын жалчытыу комплек- сарын кыралганга...

Элбурс районда адамла- ны социальный жумуш- ларын жалчытыу комплек- сарын кыралганга...

Къартлыкка - хурмет эм кыайгырылулук

Силга, жамаат организаци- яны башчылары, дин аху- лы келечилери бла тубе- шиле кыралган эдиле...

Социальный жашау жу- мушлары жалчтыхан бе- ломно ишине да Тырныау- да жаштыгына бек кары- сыла...

методика эм консултаци- юн болушкуну беломно иш- тиледи. Озган жылы ий- гилде...

агыра 11563 жумуш этилгенди. Эчки граждандар болуш- кандыла...

Босада социальный иш- иле жылы ичинде айып- гандыктан эсе кыборкан эдиле...

Ала барысы да юч кере аш- азык бла жалчытылган эдиле, саулыклары врачла...

Маганады ушакыла

Сабырлы жетер муратха...

Есоп келген жаш тейоно школда окуп башлаган кез- жуондон окуна толерант- ностулукун ичинде юкюети...

Толерантност - деген темага школда сагат бардырганды. Аны баш мураты инсане...

Школдуна бла тубешиле пенсиячылары район совети- нде президиуму председатели...

Турган журун союрге би маалкыр литератураны мурдо- рун салганы, суратлау сезюу- тасы...

УЧРЕДИТЕЛЬСКИЕ КВАРТАРЫ-МАЛКЫАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИ БЛА ПРАВИТЕЛЬСТВОС

Advertisement for the Chamber of Deputies and Government of the Republic of Altai, listing contact information for various departments and offices.

ФУТБОЛ

Эки алышындырыуну хайыры

«Спартак-Нальчик» Россия- ны футболдан премьер-ли- гасында биринчи оюнун «Кры- лы Советов» бла шайбат кой...

Владимир Эштреков жангы футболду кылай ойнарды. Кээби толуу урул бир жанае чыгарды...

РОССИЙН ЧЕМПИОНАТЫНЫ 1-ЧИ ТУРДУН СОРА ТАБЛИЦАСЫ

Table showing the results of the first round of the Russian Football Championship, listing teams like Rubin, CSKA, Lokomotiv, etc., and their scores.

рына майданга Леондрога бла Партингини чыгаргандан сора тубешиюну айт бир коек толдурди...

БОКС

Пекинден - аштин майдол ба

Пекинде боксдан «А» клас- сы халкыла арыла турнир этгенди...

Театр

Оюнларын кыргюзтедиле

Театрлары халкыла ары- лы кюно жетип келеди. Анга атап республиканы...

От

Хата азданды

Жылы башында бери респуликада жашау ийле- дине 32-сине от тошгенди...

Бет жарыкылы кайтахандыла

Боксдан «Москваны кубогу- ююн эришуде усталкыла- нын кыралына 180 бек...

Светлана ГАУНОВА

Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетинин мүчөсү, Республиканын вице-премьер-министри.

Ратмир КОЦЕВ

Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетинин мүчөсү, Республиканын вице-премьер-министри.

Advertisement for the Altai Republic Chamber of Deputies and Government, listing contact information for various departments and offices.